

MAANDBLAD VAN „OUD-UTRECHT”

VEREENIGING TOT BEOEFENING EN TOT VERSPREIDING VAN DE KENNIS
DER GESCHIEDENIS VAN DE STAD EN DE PROVINCIE UTRECHT

AUGUSTUS
1950

ONDER REDACTIE VAN:
J. VAN STAVEREN

23e JAARGANG
N° 8

UITGAVE DER VEREENIGING. ADRES: W. DE ZWIJGERSTR. 8, UTRECHT

UTRECHT IN ROMANVORM.

Achttiende eeuw.

Het oude schrijversrecept, de voorstelling als zou het verhaal niet door den auteur zelf zijn bedacht, maar ergens door hem in een handschrift gevonden, werd opnieuw in practijk gebracht door P. H. van Moerkerken voor zijn verhaal „Naar de eenzaamheid”. (Amsterdam, 1946. 168 blzn. 8°).

Deze schrijver zou in een stadje van Zuid-Frankrijk bij een boeken-antikwaar een dagboek hebben ontdekt, dat naar handschrift en inhoud in het begin der 18e eeuw door een Nederlander, wiens naam niet wordt genoemd, werd geschreven. Deze onbekende, die van 1712—1714 in Holland vertoefde, zou in 1715 en 1716, in Frankrijk teruggekeerd, zijn herinneringen aan dit verblijf hebben opgeteekend. Deze hadden ook betrekking op Utrecht, waar toen de vredesonderhandelingen van den Spaanschen successie-oorlog werden gevoerd en de groote feestelijkheden van heinde en ver tal van vreemdelingen lokten.

Uiteraard kan dit uit de fantasie ontsproten boek ons dus geen authentieke bijzonderheden uit het verleden van onze stad meedeelen, al treden de personen wel handelend op in een juiste historisch-topografische omgeving. Doch deze personen zijn meerendeels gefantazeerd, al noemt de Schr. in zijn Inleiding eenige historische. O.a. Madame du Noyer, die hier een weekblaadje met chronique scandaleuse uitgaf onder den titel „Le Mercure galant,” waarvan geen nummers gespaard zijn gebleven.

De „Histoire amoureuse et badine du congres et de la ville d'Utrecht, Luik 1713,” zegt van haar: „On a vû venir il y a quelques mois d'une province éloignée une femme de qualité, dont le but apparent en faisant ce voyage étoit une prétention toute differente de ce qui l'attiroit véritablement, et qui ne put demeurer couvert sous le voile de la dissimulation, trahi par le traitement qu'elle recut de celui, qui l'avoit aymé ailleurs.....” De véritable clef par laquelle on peut avoir l'intelligence parfaite de l'Histoire enz., die achterin dit boekje staat afgedrukt, noemt

deze vrouw „Mad. du Noyer, qui fait la Quintessence des Nouvelles à la Haye.”

Haar dochter Pimpette zou volgens den Schr. een liefdesverhouding hebben gehad met den nog geen twintigjarigen page François Arouet, meer bekend onder den naam van Voltaire, tengevolge waarvan de jonge man naar Frankrijk zou zijn teruggestuurd.

Van Moerkerken geeft ook een aanwijzing van den Koepel van Descartes in de Maliebaan. Van dezen Koepel berust een teekening in den atlas van de stad, maar de juiste plaats en verdere bijzonderheden van het gebouwtje zijn niet meer bekend.

Op vasteren bodem staan we met een paar herbergen, door den schrijver genoemd. De Drie Roskammen, waarvan de ligging niet nader wordt aangeduid, was blijkens de registers van transport en plechten 1590—1786 „een huis met stallinge” op het Jansveld achter het Vleeschhuis, nog is de gevelsteen aanwezig. De herberg Het Witte Paard op de Paardenmarkt lag volgens dezelfde bron van 1720 aan de Oostzijde van het Vreeburg „daar het witte paard uythangd sijnde van ouds geappropriert tot een herberge.”

C. C. v. d. G.

DE AANLEG VAN DE STRAAT DONKERE GAARD.

Van bijgaande kaartjes is het bovenste gemaakt door overtrekken van een fotocopie van het kadastrale minuutplan van 1822. Men ziet er een zeer groot perceel op, dat grenst aan Domplein, Wed en Donkeren Gaard en met een uitlooper reikt tot aan de Servetstraat. Dit is de ruimte van het Bisschopshof. De eigenlijke bisschoppelijke woning stond tot 1805 op den hoek van Donkeren Gaard en Wed. Vóór de Hervorming besloeg het Bisschopshof in ruimeren zin bijna het gansche huizenblok, behalve dat het ongeveer volgens de stippellijn moet zijn teruggesprongen vóór en naast de toen bestaande Oudmunsterkerk. Aan noord- en noordwestzijde stonden verschillende huishoudelijke en dienstgebouwen, en blijkbaar was hier ook eenmaal de woning van den bisschop. Calkoen heeft ongetwijfeld gelijk, wanneer hij de verplaatsing van deze in verband brengt met den in 1321 begonnen bouw van den Domtoren.

Buiten het Bisschopshof viel in de Middeleeuwen een rijtje ondiepe perceelen aan den Lichten Gaard, die na de Hervorming achterwaarts uit het Hof vergroot zijn. Er woonden *pellifices*, *ledersnider*, *riemsnider*, die blijkbaar een gilde vormden. Men verstaat *pellifices* meestal door „bontwerkers”, en dit zal wel goed zijn mits men „bont” neemt in den Middeleeuwschen zin. In de Middeleeuwen werd nl. het pelswerk onderscheiden in twee groepen: „grauw” en „bont”. Onder de oude gilden was het 17e dat van de „grauwwerkers”, het 18e dat van de „riemsnijders”, waar-